

KADIN CİNAYETLERİ: "BİR DAHA ASLA!" DİYEBİLMEK...

Sibel ÖZBUDUN*

*"Dünyanın neresinde olursanız olun;
bir insan haksızlığa uğruyorsa,
eziliyorsa, onun yanında olun
ve ona, kavgasında yardımcı olun."*

Yarı-pornografik bir manzaraydı; bana sorarsanız bu yılın en çarpıcı, ama aynı zamanda da en itici fotoğrafı... Adliye koridorunda çekilmiş olmalı; yediği bilmem kaçınıcı dayaktan yüzü gözü şişmiş-morarmış bir kadın. Ürkek, duvara dayanmış. Belli, gerileyebileceği başka bir yer olmadığını farkında. Elinde bir mendil, kanayan burnuna tutmuş. Ve bir adam, az sonra gırtlığına bıçağı dayayacağı kurbanlığına şefkat gösterisi yapan bir kıvamda, yılışıkça elini kadının başının üzerindeki duvara yaslamış. Yüzünde "Karım değil mi, döverim de severim de..." özgüveninde bir pervasızlık.

Fotoğrafın sonrasını hepimiz biliyoruz. Karede yüzü hurdahaş olmuş Ayşe Paşalı, arsız bir teklifsizlikle elini duvara yaslamış kocası tarafından kısa bir süre sonra katledildi...

Apansız Ayşe Paşalı'lar sardı ortalığı... Son on yılda sayılarının yüzde 1400 katlandığı yazılıp çiziliyor...

Yüzde 1400! Bu buz gibi rakam bile insanı irkiltmeyi, tüyelerini ürpertmeyi beceriyor... Ama onlar birer rakam, birer istatistiksel veri değil ki... Her biri kanlı-canlı, ya da bir zamanlar kanlı-canlı olan, düşlere, umutlara, sevdalara belenmiş kız çocukları, genç kadınlar...

Örnek mi? O kadar çok ki...

* Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi.

1 Ernesto Che Guevara.

* "Akrabası Erdal Akkuş'la 14 yaşındayken evlendirilen iki çocuk annesi 25 yaşındaki Sakine Akkuş, 9 ay önce şiddet gördüğü gerekçesiyle evden ayrıldı. Erdal Akkuş daha önce 2 kez barışmayı teklif ettiği Sakine'yi önceki gece öldürdü."²

* "Adana'da, gece bebeğinin altını değiştirmek için kalkan eşini tabancayla öldüren Yusuf Akar hakkında jet iddianame hazırlandı. Ağırlaştırılmış müebbet istenen Akar, 'Herkes 'bebek nasıl' diye soruyordu, şüphelenip öldürdüm' dedi. Olay, geçen 6 Nisan'da Belediye Evleri Mahallesi'nde meydana geldi. Filiz Akar (40), 05.00'te, 3 aylık bebeği Mehmet Hakkı'yı kontrol etmek için kalktı. Anne Akar oğlunun altını değiştirirken, iddiaya göre psikolojik rahatsızlığı nedeniyle bir süredir tedavi gören Yusuf Akar (44) da uyandı. 3 yıllık evli çift, tartışmaya başladı. Tartışmanın şiddetlenince Akar, tabancayla kurşun yağdırdığı eşini öldürdü, sonra da kendisini ihbar etti. Eve gelen polis zanlıyı kucaklarında bebek elinde silahla buldu. Tutuklanan zanlı, eşinin kendisine komplo kurduğunu ve öldürteceğini düşündüğünü söyleyerek, 'Tanımadığım insanlar bile 'bebek nasıl' diye soruyordu. Bebeğin benden olmayabileceğini ima ettiklerini düşündüm. Kendimi tehlikede hissediyordum' dedi."³

* "Antalya'da, boşanmak isteyen karısını öldüren kişi, karnına bıçak saplayarak intihar girişiminde bulundu."⁴

* "Kahramanmaraş'ta bir fabrika işçisi, otomatik av tüfeğiyle dehşet saçtı. Arabayla evinin kapısını kıran öfkeli adam karısını öldürdü, kızını yaraladı. (...). İddiaya göre, bir fabrikada işçi olarak çalışan A.Ç. (43), 46 FU 352 plakalı aracıyla evinin önüne geldi. Otomobiliyle evinin karşısında bulunan komşusunun bahçe duvarını yıkan A.Ç. daha sonra arabayı kendi evinin bahçe kapısına sürdü. Otomobiliyle kapıyı kırarak içeri giren zanlı, üç çocuğunun annesi olan A.Ç. (38) ile tartışmaya başladı.

Cinnet getirdiği öne sürülen A.Ç. eline aldığı otomatik av tüfeğiyle 6 el ateş etti. Namludan çıkan kurşunlarla vücudunun çeşitli yerlerinden yaralanan talihsiz kadın olay yerinde hayatını kaybetti. Bu sırada annesinin yanında bulunan F.Ç. de (14) bacağından yaralandı."⁵

* "Denizli'nin Çivril ilçesinde, yaşlı kişi, kendisine iyi bakmadığını öne sürdüğü karısını av tüfeğiyle vurarak öldürdü."⁶

2 "Dayaktan Kaçan Karısını Öldürdü", Hürriyet, 8 Şubat 2011 <http://www.hurriyet.com.tr/-gundem/16962764.asp>

3 "Bebek Nasıl Sorusuna Kızıp Karısını Öldürdü", Sabah, 15 Nisan 2011. <http://www.sabah.com.tr/Yasam/2011/04/15/bebek-nasil-sorusuna-kizip-karisini-oldurdu>

4 "Boşanmak İsteyen Karısını Öldürdü", Posta, 29 Ocak 2011, http://www.posta.com.tr/turkiye/HaberDetay/Bosanmak_isteyen_karisini_olderdu.htm?ArticleID=59266

5 "Otomobille Eve Dalıp Tüfikle Karısını Öldürdü", Habertürk, 9 Ocak 2011, <http://www.haberturk.com/yasam/haber/589610-otomobille-eve-dalip-tufikle-karisini-olderdu>

6 "Yaşlı Adam Karısını Öldürdü", <http://www.sondakikahaberleri.info.tr/haber/167150-yasli-adam-karisini-olderdu>

* "(Elazığ'ın Kovancılar ilçesi) Çaybaşı Mahallesi İcadiye Sokakta oturan Abdurahman A (40), eşinden ayrılarak baba evine dönen kızı Gülhan Alkan (18) ile tartıştı. Tartışmanın büyümesi üzerine baba Abdurahman A'nın, kızını av tüfeğiyle ateş ederek öldürdüğü öne sürüldü."⁷

* "Bavyera eyaletinin Türklerin yoğun olarak yaşadığı Schweinfurt kentinde dönercilik yapan 45 yaşındaki Mehmet Ö., kızı Büşra'yı (15) gece uykusunda bıçaklayarak öldürdü. Alman basınının haberlerine göre, çevresinde muhafazakâr yapıyla tanınan Mehmet Ö., eşi ile kızları Hatun (23), Gülsün (20) ve Büşra'ya baskınlık takmayı zorunlu kılmıştı. Ancak daha rahat bir yaşam tarzını benimseyen Büşra ile babası arasında sık sık tartışmalar yaşanıyordu. Bu nedenle Büşra, alt katlarında oturan dedesi ve babaannesinde kalmaya başladı. Çarşamba gecesi 03.30'da elinde bıçakla alt kata inen Mehmet, oturma odasındaki koltukta uyuyan kızını defalarca bıçakladıktan sonra kaçtı."⁸

Olay öylesine çığırından çıktı ki, kadın örgütleri cephesinde adeta bir "olağanüstü hâl" yaşanmakta: "Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu" epeydir faaliyette, örneğin. Gazeteler, internet siteleri, ay sonlarında o ay içerisinde öldürülen kadınlara dair istatistikler yayınlıyor nicedir.⁹ Ve İnsan Hakları İzleme Örgütü, "Kocandır, Döver de Sever de. Türkiye'de Aile İçi Şiddet ve Korumaya Erişim" başlıklı bir rapor yayınlamak zorunda kaldı (HRW 2011).

Cinayetlerinin medyaya yansımış biçimi de değişti: Konu çoktan 3. sayfa vukuatı olmaktan çıktı. Gazeteler ve TV kanalları kurbanların genellikle karakola/savcılığa başvurup tehdit altında olduklarını, koruma istediklerini, yetkili mercilerin ise bu istekleri çeşitli gerekçelerle savuşturdıklarının altını çiziyor. Ve genellikle kadın cinayetlerinde sıkça uygulana gelen "ağır tahrik indirimleri" bir yana, cezaların ağırlaştırılmasını talep eden bir ton ağır basmaya başladı...

Bu, tabii ki yakın zaman öncesine dek ceza yasalarında zina ya da "gayrimişru" cinsel ilişki nedeniyle insan (tabii büyük çoğunlukla kadın) öldürmeyi ceza indirimine tabi tutan,¹⁰ "namus ve töre cinayeti failleri"nin yalnızca cezaevlerinde değil, toplumda da izzet-itibar gördüğü bir ülke için olumlu bir gelişme... Ama tam da BMÖ'nün "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayırimcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"nin (CEDAW) Türkiye tarafından müzakere/kabul edildiği ve bu kabul

7 "Baba Tartıştığı Genç Kızını Öldürdü" <http://www.haber7.com/haber/20110214/Baba-tartistigi-genc-kizini-oldurdu.php>.

8 "Türban Takmayan Kızını Öldürdü". <http://www.forumalev.net/seckin-forum/319308-turban-takmayan-kizini-oldurdu.html>.

9 Bkz. Burçin Belge, "Erkek Şiddetinin Nisan 2011 Raporu", Bianet, 23 Mayıs 2011, <http://bianet.org/bianet/insan-haklari/130165-erkek-siddetinin-nisan-2011-raporu>

10 TCK'nın 462. maddesi; 15 Temmuz 2003 tarihinde değiştirildi.

uyarınca çeşitli yasalarda Sözleşme’de öngörülen değişikliklere gidildiği¹¹ bir süreçte kadın cinayetlerindeki bu hızlı tırmanış, polisiye ya da hukuksal önlemlerin bu katliamın önüne geçmede yetersiz olduğunu gösteriyor.

Gerçekte sorun, bu coğrafyada eril kimliği tanımlayan zihniyet haritasına içkin. Ve ancak bu haritayı değiştirmeye yönelik müdahalelerle çözüm yönünde ilerleme kaydedilebilecektir.

Açımlayabilmek için, yerel düzlemde eril kimliği biçimlendiren dinamiklerin bir çözümlemesini yapmak gerekecek. Bu dinamiklerin üç başlık altında toplandığı kanısındayım:

1. Kültürel;
2. İdeolojik;
3. Ekonomi-politik...

KÜLTÜREL BOYUT

Toplumsal cinsiyet antropolojisinin elifbası bize bilinen her toplumun kadınlık ile erkeklik ve bunlardan her birine denk düşen toplumsal roller arasında bir ayırım yaptığını öğretir. Ne ki, kadın(-lık rolleri) ile erkek(-lik rolleri) arasına yerleştirilen sınırlar kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi [Örneğin Bowie’nin (2000) aktardığına göre Bali’de (Endonezya) kadınlarla erkekler arasında cinsel farklılaşma görece azdır. Her ikisi de benzer tarzlarda giyinir, benzer görevler icra eder ve birbirlerini ikame edebilir. Bali mitolojisinde de cinsel farklılaşma görece düşük düzeyde temsil edilmektedir. Bazı avcı-toplayıcı toplumlarda, örneğin Orta Afrika Mbuti’leri ve Güneybatı Afrika Kung’larında cinsiyet rolü uzmanlaşması görece yüksek olmasına karşın, iktisadî kontrol, simgesel ve dinsel yetke ve çocuk bakımı konusundaki farklılaşma asgarî düzeydedir. Afrika’nın batı Sahel’inde yaşayan Fulanilerdeyse kadınlarla erkekler arasında, olasılıkla İslâmî inançların etkili olduğu, kesin bir ayırım vardır: Fulani kadınları özel alanla sınırlandırılmıştır; kamuya ancak tam tesettürle çıkabilmektedirler. Eril ve dişil roller birbirinden kesin hatlarla ayrılmıştır...], kadın ile erkek arasındaki “biyolojik” sınıra denk düşmez. Örneğin pek çok kültürde doğurganlık yaşını geride bırakmış kadınlar, hatta bazı durumlarda doğurganlıktan kendi istekleriyle feragat etmiş kadınlar -örneğin rahibeler- erkeklere yüklenen sosyal rollerin bazılarını üstlenebilmektedir -cemaati (ya da ayini) yönetmek, erkeklere mahsus mekânlara girip çıkabilmek, tütün içmek vb.: yani “biyolojik” sınırlarını ihlâl etmektedir. Ve yine pek çok kültür, şaman/berdache vb. kimliklerle “üçüncü cins” rollerine alan açar...

11 Bu değişikliklerle ilgili olarak bkz. Karakaş (2004); Özdemir (2004).

Bir başka deyişle, kadınlık ve erkeklik, toplumlarca biyolojik olarak değil, kültürel olarak tanımlanmaktadır. Ya da toplumlar, "biyolojik" farklılıkları aslında farklı farklı (ve kültürel olarak) anlamlandırmaktadırlar. Aborijinlerin erillikten ne anladıkları ile örneğin beyaz Avustralyalıların ne anladıkları, farklıdır. [Bu farklılığın "dönüştürücü" bir anlatısı için bkz. Bell (2003)].

Bu ülkenin içerisinde yer aldığı Akdeniz/Orta Doğu havzasının kadınlık ve erkeklik (rolleri) arasında oldukça kesin bir sınır çizerek dişilik ve erilliği birbirine zıt ve hiyerarşik bir değerler kutuplaşmasına tabi tuttuğu sıkça vurgulanagelmiştir. Kapsamlı bir erken örneğini Peristiany (1966)'nin derlediği çalışmada bulan bu yaklaşım, hiç kuşku yok ki, aşırı yalınkat, basitleştirici ve indirgemecedir. Toplumlar içindeki tarihsel, etnik, sınıfsal, dinsel farklılıkları, "ulusal" gelenekler'in etkilerini vb. göz ardı etmektedir. Ancak kitapta yer alan makalelerin işaret ettiği ve "(Doğu) Akdeniz erilliği"nin üzerine yerleştiği onur/namus/şeref-utanç ekseni, yine de göz ardı edilemeyecek keredede anlamlıdır. Ve bu eksen, neredeyse şaşmaz bir biçimde, kadınların bedenlerini denetleyebilme yetisinden geçer.¹² Sözü Tillion'a (2005: 128-129) bırakalım mı?

"Kuzey ve güney Akdeniz'in her yanında kızların bekâreti -çok tuhaf şekilde- öncelikle erkek kardeşlerini ve bütün kardeşlerden de fazla en büyük erkek kardeşi ilgilendiren bir meseledir.

Yedi yaşından küçük bir erkek çocuk bile, güzel bir genç kıza bekçilik yapmak üzere yetiştirilir ve onu ne tür tehlikelerin beklediğini çok iyi bilir. İşte bu tehlike çocuğa, namuslu bir ailenin tümünü yerin dibine sokacak, hatta şerefli ataların bile mezarlarında dönmelerine yol açacak kadar korkunç bir utanç kaynağı olarak anlatılmıştır. Ve o burnunu bile silmekten aciz oğlan, aile efradına karşı (...) -kısaca kız kardeşi olan- güzel genç kızın küçük ve mahrem sermayesini korumaktan kişisel olarak sorumludur. Küçük adamın böyle 'koşullandırılmasının', bütün Akdeniz havzasında belirli suç tiplerine yol açması hiç de şaşırtıcı değildir."

Lindholm (2004: 399) Ortadoğu'da erkek iktidarının durmaksızın genişlemesinin, bir yandan "giderek değer kazanan kalıcı mülkler üzerindeki hakları kontrol altında tutabilmek için" atayanlı kalıtımın devreye sokulması, bir yandan da "evlilikleri ve bağımsızlıklarıyla grup dayanışmasını bozma potansiyeline sahip kadınlar üzerinde meşru otoriteyi koruyabilmek için" ataerkil gücün kullanılmasıyla bağlantısına dikkati çekmektedir. Bir başka deyişle, Akdeniz havzası eril merkeziliğinin temelinde, Friedrich Engels'in şaşırtıcı bir önseziyle saptadığı ve pek çok tarihsel kaynağın da işaret ettiği üzere, atayanlı soy grubu ve onun mülkler

12 Lindholm (2004: 385), Arapça harem sözcüğünün haram ve hurma (şeref) sözcükleriyle aynı kökenden geldiğine işaret eder.

(toprak ve sürüler) üzerindeki denetim yetisi bulunmaktadır. Kadının "ıffeti", evlenmeden bekâretini koruyarak babasının soyuna ve evlendikten sonra da cinsel sadakat yoluyla kocasının soyuna karşı yükümlük anlamını yüklenmiştir. Ancak, bedenlerinin kontrolü, dolayısıyla da soy grubu mülkünün nihaî tahlilde kamusal alandan tart edilmiş olan (genç) kadınlara bırakılmayacak kertede ciddi bir iştir. Bu nedenle de kadının cinselliğini tasarruf biçiminden bütün bir soy grubu, özellikle de grubun erkekleri (baba, erkek kardeş, amca, evlilik sonrası ise koca ve kayınlar) sorumludur.

Kadın bedeninin (ya da kadının ıffetinin) denetimi kadına bırakılamaz, çünkü söz konusu coğrafyada -özellikle de İslâmî Ortadoğu'da- kadın bizatihî fitne (kaos) kaynağıdır. Fitne iki yönlüdür: cinsel çekiciliğiyle mümin erkeği iman ve ibadete ilişkin görevlerinden alakoyarak; ve doymak bilmez cinsel iştihasıyla [Sadavî (1991) ve Mernissi'nin (1991) de işaret ettiği üzere] cinsel faaliyetlerini (ait olduğu) grubun dışına yöneltmek.

Kanımcı bu kültürel yığınak, toplumsal (eril) zihniyette, kadınların akıl, ruh, iman, zekâ, kişilik, yetenek, yetke, bilgi vb. vasıflardansa, öncelikle tekil bir işlevle yükümlü bir "şey", bir "beden" (üstelik de bir hayli risk yüklü bir "şey/beden") olarak algılanmasını sağlamaktadır. Sığınılacak, temellük edilecek, işe koşulacak, düzülecek, hırpalanacak, tecavüz edilecek, dayak atılacak, öldürülebilecek bir beden. Bu hâliyle bir hayli yalınkat, yalınkat olduğu ölçüde işlevseldir. İşlenmesi, geliştirilmesi, bir takım sanatlarla, yetilerle bezenmesi gereksizdir bu bedenin ["Kız evladı eğitmek, başkasının bahçesindeki ağacı sulamaya benzer," der bir (yanılmıyorsam) Hint atasözü...] O kocasının arkadaşı, cemaatinin manevî önderi, akılları biçimlendiren bir filozof, insanları oyalayacak bir gezginci ozan, gözüpek bir savaş önderi, genç talebelerin ruhlarını inceltecek bir alim, yabancı diyarları dolaşıp gördüklerini halkıyla paylaşan bir gezgin, adil bir yönetici... filan değildir. Gereksindiği tüm yetiler, bedenine en içkin olanlardır: ev-tarla işlerini görecektir güç-kuvvet; kocasına (ama yalnızca kocasına) yatak hizmeti vermesini sağlayan bir şehvanîlik; bol bol (ve tercihan erkek) çocuk doğurmasını sağlayacak bir rahim bereketi... işte o kadar.¹³

13 Gelin o kadar uzağa gitmeyelim. Buyurun Sait Faik Abasıyanık'tan bir şiir: "Ne su başlarında tavus tüyleri gibi çeşitli böceklerin hasreti/Ne çayır içinde gülüşen çocukların yırtık mıntanları. /Sen: Taze dişlerinde hıyar kokusu... /Ağzında olgun domateslerin çekirdeği/ Karpuz ve erik./ Doldursun bütün bu sahili Marikula/ Çıplak dizlerinde ağları ördüğün zaman /Birdenbire sancılanarak yapacağın çocuklar. /Vapurlara seslenecekler Marikula: /-Hey, kaptan dur! /Her dokuz ay on günde ikizlerini/ Sandallar boş bekliyor. /Balık yalnız tutulmuyor Marikula./ Bacakları çevik çocuklarım sendedir! /Doğur Marikula doğur!"

Bu ülke, bu bölgesel kültürel dizilimin hiç kuşku yok ki, kalıtçısı. Eril zihniyette kadının konumunu tayin eden kodlar, böyle bir gramer tarafından biçimlenmiş durumda. Ve bu gramer, kız çocukları iffetli, ürkek, edilgin, yumuşak başlı, itaatkâr, hamarat, titiz, kanaatkâr, içe dönük; erkek çocukları ise atılgan, dışa dönük, başına buyruk, saldırgan, savruk, buyurgan, hatta bir miktar çapkın yetiştirmeye yönelik dikotomik bir sosyalizasyon sistemi tarafından tahkim edilmekte ve sürekli olarak yeniden üretilmektedir.

Bu da hiç kuşkusuz, toplumsal/kültürel sürdürüm açısından "işlevsel" bir işbölümüdür. "Arsız arsız sırtma!" "Ört kız bacaklarını!" "Edepsizlik etme!" "Anene yardım etsene kızım!" "Koş abine su götür!" "Sokakta yürürken gözlerini yerden ayırma!" buyrultuları altında biçimlenmiş kadın yurttaşlar, iffetlerini cansiperane korur, "özel" olarak takdis edilip uhdelerine sunulan o muazzam "işgücünün yeniden üretimi" alanında üstlerine düşen görevleri sessiz sedasız ve bilâbedel üstlenirken, erkek yurttaşlarımız ise, siyasetin, iktisadın, ideolojinin, kültürel-sanatsal yaşamın çarklarının her kademesinde, bu çarkların dönmesini sağlamaktadır... Ama bu konuya biraz ileride yeniden döneceğiz.

İDEOLOJİK BOYUT

Aslına bakılırsa kültürel alan, kültüralist/özselci yaklaşımların iddia edegelmediği üzere kendi başına, kendi bağımsız yasaları uyarınca devinen, kendiliğinden bir "geist" değildir. Hemen tüm durumlarda eşitsiz iktisadî-siyasal güç ilişkileri içerisindeki kesimlerden oluşan toplumların zihinsel dizilimleri olarak kültürler, toplumların iç çelişkilerinden "arî" değildirler; dahası, çatışan kesimlerin/sınıfların müdahalelerine tabidirler. Toplumdaki iletişim ve sosyalizasyon kanallarının denetimini elinde tutan egemen sınıfların müdahalelerinin genellikle daha etkin olduğunu belirtmeye gerek yok. İdeoloji dediğimiz, bir bakıma toplumsal sınıfların kültüre (çoğunlukla bilinçli olarak) yönelttikleri müdahalelerdir.

Bu nedenledir ki, genellikle muğlâk, kendiliğinden, amorf bir süreç(ler karmaşası) olarak tezahür eden kültüre karşın, ideolojiler düzenlenmiştir ve failleri bellidir: genellikle toplumun kamusal alanda söz sahibi, yetişkin, saygın, bedensel çalışma ve siyaset açısından özgür erkek bireylerden oluşan ideologlar tarafından -bu ideologlar yasa koyucu, savaşçı, yönetici, eğitici, estetik, âlim... vb. pozisyonlar işgal etmektedir çoğunlukla- tarafından üretilirler. Bir toplumun yasaları, dinsel buyrultuları, ahlâk kuralları, genel kanıları, bilim paradigmaları... o toplumun egemen ideolojiler kümesinin tezahürleridir.

Bu nedenledir ki, bu coğrafyada erkeklerin kadınları neden bu denli sık ve bu denli pervasızca öldürebildiklerini anlamak için ideolojileri sorgulamak gerekecektir.

İdeolojilerin dinsel buyrultularda (da) tezahür ettiğini söylemiştim. Bu buyrultular tek-sesli, tek-biçimli, yekpare bir yorumdan ibaret olmadığı gibi -tam tersine, örneğin Türkiye dahil İslâm'ın başat din olduğu pek çok ülkede, Kur'an hükümlerini kadınlardan yana yorumlamaya gayret eden İslâmî feministler hiç de eksik değildir: önemli bir örnek, Mernissi (1991)'dir- ezelden ebede, değişimsiz süregiden bir kesintisizlik de söz konusu değildir. Ancak, bir toplumsal nizam olarak tasarlanan İslâm'ın popülerleştirilmesinde kullanılan kaynakların büyük çoğunluğu, kadın tabiyetini ve onun "beden"selliğini yeniden ürettiğini görmek için herhangi bir cami avlusunda satılan ilmihâllere rasgele bir göz atmak yeterlidir (Zamanımızda "fetva" sitelerinde kısa bir gezinti de aynı sonucu sağlayacaktır). Birçok yerde fazlasıyla üzerinde durulmuş olan bu konuyu, birkaç örnekle hızla geçmek istiyorum.

Bir Müslüman'ın nasıl yaşaması gerektiğine ilişkin birincil başvuru kaynağı Kur'an ise eğer, ikincisinin Muhammet Peygamber'e atfedilen sözler, yani hadisler olduğu bilinir. Çoğunluğu sınır tanımaz bir eril narsizmin eseri çeşitli hadis derlemeleri/ilmiyhâller, İslâm peygamberinin yaşamı ve sözleri etrafında örülü kesif ataerki geleneğin günümüze aktarımında/popülerleşmesinde [yeniden-üretilmesinde] etkin olmaktadır:

"Kocasını çıkmasını istemediği hâlde kadın evinden çıkarsa, gökteki bütün melekler, cin ve insan hariç, yanından geçtiği her şey ona lanet eder. Ta ki evine dönünceye kadar!" (İbn-i Ömer'den nakleden Taberânî) (Arslan 1975: 92)

"(Kadınlar) gebe kalıcıdırlar. Doğurucudurlar. Emziricidirler. Evladlarına şefkat göstericidirler. Eğer kocalarına karşı yaptıkları nankörlük olmasaydı onların namaz kılanları cennete gidecekti." (Ebî Ümâme'den İbn-i Mâce ve Hâkim) (Arslan 1975: 191-2)

"Kocanın eşinin boynundaki hakkından birisi, kocasını onun nefsini istediği zaman, o devenin sırtında ise dahi nefsinin kocasından menetmemesidir. Yine kocanın hakkından birisi de kocanın izni olmadan onun evinden herhangi bir şeyi başkasına vermemektir..." (İbn-i Ömer'den nakleden Beyhâkî) (Arslan 1975: 193)

"Sizden hiç biriniz, bir erkek kimse ile işiştare etmeden iş işlemez. Şayet işiştare edecek kimse bulamazsa, karısı ile işiştare etsin. Sonra da karısının fikrine muhalefet etsin. Zira onun görüşüne muhalefette bereket vardır." (Aynul İlim'den) (Uysal 1978: 89)

Sıradan bir Müslüman'ın yaşamını düzenlemesinde yalnızca Kur'an ve hadisler etkili değildir. Cami imamları, vaizler, tarikat/cemaat önderleri, İslâmî basın yazarları bu alanda kanaat ve tutum oluşturmada etkin "ideoloji yayıcıları"dır.

Bakın Konya eski merkez vaizi Mustafa Uysal, kocaların karılarını dövmelelerini caiz kılan koşulları nasıl sıralıyor:

“Kocasının karısını tazir ve tekdir suretiyle dövmesi, şu hususlarda caizdir:

1. Hanımının kocasının huzuruna giyip takınması lazım gelen zinetini takınmaması neficesindedir. Zira kadın, bütün süs eşyalarını giyinmesi ve güzel kokulanıp kocasının huzuruna çıkması lazımdır. (...) Evde pislik içinde bulunup, dışarıya yabancı erkeklerin göreceği yere süslenerek, kokulanarak çıkan mel’un kadınları elbette kocası dövebilir. (...)
2. Kocasını, karısını döşeğe davet ettiği zaman meşrû mazeret yok iken icabet etmediğinde dövme hakkı vardır ve dövebilir. (...)
3. Karısı namazı kılmadığı zaman kocasının dövme hakkı vardır ve dövebilir. (...)
4. Cünüplükten gusül etmeyen karısını kocası döver. (...)

Kocasının izni olmadan veya müsâade etmediği yere karısı çıkar ve giderse, kocasının dövme hakkı vardır.” (Uysal 1978: 105-107)

Ticanîliğin önemli şahsiyetlerinden Mehmet Kemal Pilavoğlu da genç kızlara nasihatlerinde, onları zinadan uzak durmaya çağırıyor:

“Sevgili kızım!... Zinâyâ yaklaştıran şeyler, hayâsız roman okumaklığın, hayâsız sözler söylemekliğın, çıplak, örtüsüz dolaşmaklığındır. Bunların cümlesi sana zinâ yoluna yaklaştırır. Zinâ yoluna yaklaşmakla insanlık pek büyük tehlikeye düşer. Nesiller bozulur. Zinâ yüzünden gazetelerde hergün okuduğumuz kötülükler, ölümler, bunların hepsi insanların zinâyâ yaklaşmalarından vücud bulur.” (Pilavoğlu 1974: 57-58).

Ve nihayet, günümüzün bir “İslâm bilgisi” Ali Bulaç, kadınları “dekolte” konusunda uyarıyor:

“(…) Bir erkek organizması, çıplak kadın bedeniyle karşılaştığında, cinsel arzu duyar. Çünkü çıplak beden ona uyarıcı mesaj vermiştir, uyarıya rağmen erkek herhangi bir istek duymuyorsa, sorun var demektir. Eğer kadın kısmen veya tamamen teşhir ettiği çıplak bedeniyle erkeğe cinsel mesaj vermiyorsa yeterince cinsel cazibeye sahip olmadığı düşünülür.

Bir erkek iki durumda kitlesel teşhire sunulmuş bedene cevap vermez: 1) Kendini denetler, arzusuna hâkim olur. Bu ideal durumdur; 2) Uyarıya rağmen kadın bedeni onun için herhangi bir anlam ifade etmez. ‘Aşırı uyarılma’ nın söz konusu olduğu plajda genellikle böyle olur.

Cinsel açlığın yaygın ve kadına ulaşmanın zor olduğu durumlarda, sürekli olarak uyarılan erkek, -haram gibi normlara sahip değilse- fırsatını bulduğunda kendisini uyaran -tahrik eden- kadına yönelir, rıza ile karşılık bulamazsa duruma göre saldırır. Erkekler günün her saatinde sokakta, televizyon ekranlarında tahrik edilmektedir. Büyük kentler yüz binlerce cinsel yönden cinsel aç bekar ve habire tahrik olmakta olan erkekle doludur. Dekolte kıyafetle erkeğin karşısına geçen kadının erkeği tahrik etmediğini iddia etmek deneysel pratiklerce yalanlanmaktadır.

Tabii ki, tahrik tecavüz suçunun mazereti veya gerekçesi değildir, ama sebebidir. Cinsel tahrik veya çıplaklığı tecavüz suçuna mazeret veya gerekçe sayamayız ama, sebepleri göz ardı ettiğimizde ne kadar gerçekçi davranmış oluruz, bunu soralım.”¹⁴

Kuşku yok ki, bugün bu ülkede kadınların konumunu çerçevlendiren tek ideolojik kaynak, din değildir. Yasalar da kadınların konumlarını saptayan ve bedenlerinin nasıl denetlendiğine dair zihniyet haritalarını yansıtan ideolojik göstergelerdir.

Türkiye'nin “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ne (CEDAW) taraf olmasının ardından bugün kayda değer değişikliklere uğratılmış olsa da, gerek ailenin reisinin erkek olduğunu buyuran, hane gelirlerinin nasıl harcanacağından konut seçimine dek aile yaşamına ilişki kararları erkeğe yükleyen, kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan eski Medenî Kanun (2001 tarihinde değiştirildi), gerekse taciz-tecavüz, fuhşa teşvik, suçlarını kişiye karşı suçlar kapsamında değil de “adab-ı umumiye ve nizam-ı aileye karşı cürümler” başlığı altında ele alan, birden fazla kişinin tecavüzüne uğrayan bir kadının tecavüzcülerden biriyle evlen(diril)mesi durumunda (kadın 15 yaşından küçük olsa dahi) suçluların tümünü aklayan, fahişeye tecavüz cezalarında indirim uygulayan eski Türk Ceza Kanunu (2005 yılında değiştirildi)... Üstelik gayet de seküler ideolojik doğrultulardır.

Doğrudur, bu yasalar değişti. Bir avuç kadının kararlı, ısrarlı mücadelesi ve uluslar arası konjonktürün dayatmalarının sonucu. Peki, onları formüle eden, gözetilen, uygulayan zihniyet? Medenî Kanun'un “ailenin reisi erkektir” buyuran bir söylemden “kadın-erkek eşitliği”ne dayalı bir söyleme geçmesi, eril zihniyetteki kadın algısını ne ölçüde değiştirdi? Sıradan insanlardan vaz geçtim, değişen yasalara göre hüküm vermek, o yasaları uygulamakla yükümlü resmî görevlilerin zihniyetinde.

Adana'da boşandığı eşi tarafından 18 yerinden bıçaklanarak öldürülen Behice Çetinkaya'nın korunma talebine “Herkes koruma verseydik memlekette korruma kalmazdı,” yanıtını veren savcı örneğin? Ya da Tekirdağ'da 18 yaşındaki üniversite öğrencisine tecavüz eden sanığın “Evlenme teklifimi kabul etmedi, tecavüz ettim,” ikrarını samimi bularak serbest bırakan yargıç?¹⁵ 12 yaşında evlendi-

14 Ali Bulaç'tan tepki alacak 'dekolte' yazısı”, Gazeteciler.com, 21 Şubat 2011, <http://www.gazeteciler.com/medya-kosesi/ali-bulactan-tepki-alacak-dekolte-yazi-30822h.html>.

15 Bilge Doğan, “Kadınlar Can Derdinde, Partiler 'Çılgınlık' Peşinde”, evrensel.net, <http://www.evrensel.net/news.php?id=6115>

rilip gördüğü şiddetten bezince dört kez kendisine sığınan Selvi T.'yi her seferinde kocasına iade edilen, yerleştiği kadın sığınma evinin adresini kocaya veren polis?¹⁶ "Uluslararası yasalar geleneklerimize aykırıdır," diyerek avukatın talebini geri çeviren yargıç?¹⁷

Boşuna "Karısını döven savcılar var," demiyor Kadın Hakları Koruma Derneği üyesi avukat Ayla Yiğit.¹⁸

VE EKONOMİ-POLİTİK...

Ancak sorunun (genellikle yapılageldiği üzere) salt kültürel/ideolojik boyutlarıyla ele alınıp, hukuksal (yasaların değiştirilmesi, kadın cinayetlerinde hafifletici nedenlerin kaldırılması vb.), polisiye (şiddet tehdidi altındaki kadınlara koruma sağlanması), eğitsel (savcı, yargıç ve polislerin eğitilmesi) önlemlerle çözülebileceğini düşünmek, eksik ve sonuçsuz kalmaya yazgılı bir tarzdır.

Eril şiddete son vermek, nihayetinde erkeklerin kadınlar üzerindeki topyekûn tasarruf hakkına ilişkin kavrayışlarını dönüştürme sorunuysa eğer, o zaman çözümün, bu kavrayışı biçimlendiren maddî koşulların değiştirilmesinden geçeceği aşikârdır. Bir başka deyişle, "Koca değil mi, döver de sever de" önermesinin im ettiği iktidar ilişkisini durmaksızın yeniden üreten koşullar dönüştürülmeden, ne kadın cinayetlerine, ne de bu cinayetlerin içerisine yerleştiği şiddet bağlamına son vermek mümkün değildir.

Kır-kent, kafa-kol emeği, merkez-çevre vb. bir dizi eşitsizlik gibi kadın-erkek eşitsizliğini de kapitalizmin üretmediğini, bunları kendini önceleyen üretim tarzlarından devralarak dönüştürüp-içselleştirdiğini ve kendi içsel-mantığına uyarlı hâle getirdiğini ve kendini sürdürmek üzere durmaksızın yeniden ürettiğini daha önce pek çok kez dile getirdiğim için¹⁹ burada uzun uzadıya üzerinde durmayacağım. [Burada bir parantez açmak gerekiyor. Ataerki ile kapitalizm ilişkisi çeşitli Marksist yönelişlerden esinlenen feminist akımlar arasında da nicedir dolaşımda olan bir tez.²⁰ Ne ki, feministler ataerki ile kapitalizm arasında bir "eklemlenme" ilişkisini varsayarken, benim tezimin, ataerkinin bir "iktidar biçimi", hatta iktidarın ilk formu olarak bütün sömürüye dayalı, dolayısıyla da şu ya da bu biçimde

16 "Türkiye'de Kadın Şiddetten Korunamıyor", Gazete a24, 4 Mayıs 2011, http://www.gazetea24.com/haber/turkiye_de_kadin_siddetten_korunamiyor.htm.

17 Human Rights Watch, "He Loves You, He Beats You. Family Violence in Turkey and Access to Protection", May 2011, s. 19.

18 "Türkiye'de Kadınlar Daha Çok Aldatıyor", wow.Turkey.com, 17 Eylül 2009. <http://wow-turkey.com/forum/viewtopic.php?t=90368>

19 Örnek olarak Özbudun, Sarı, Demirer (2005)'deki makalelere bakılabilir.

20 Yakın bir örnek için bkz. Dorlin (2009)'daki makaleler.

tahakkümü gerektiren sistemlere, dolayısıyla da kapitalizme mündemîç olduğu, dolayısıyla bu ilişkinin bir "eklemlenme/articulation" olarak değil, deyim yerindeyse bir "içkinlik" ilişkisi olduğu yönünde olduğunu belirtmeliyim. Böylesi bir bakışın, yalnızca örneğin Sancar'ın (2009) tartıştığı görüşlerde açığa çıkan "erillik/kapitalizm" ilişkisini değil, aynı zamanda "erillik/sınıflı toplum(lar)" ilişkilerini de deşifre etmede daha yararlı olabileceği kanısındayım. Nihayetinde, kapitalizm dâhil bütün sömürü formlarının -farklı biçimlerde de olsa- sürdürümünü olanaklı kılan iktidarın locus'u, her yerde hazır ve nazır soyut bir güç değil, çeşitli aidiyetlerinin (etnik, dinsel, sınıfsal...) yanı sıra bir de -genellikle erkekler olmak üzere- cinsiyetleri olan bireyler/kişilerdir.]

Her durumda, bilindiği (ve artık sıkça telaffuz edildiği) üzere, kapitalizm, hele de onun neo-liberal versiyonu ile ataerki arasında son derece verimli bir etkileşim zemini mevcut. Tahakküm altında tutulan, değersizleş(tiril)miş kadın yığınlarının neo-liberal kapitalizme gereksindiği ucuzun da altında, uysal, örgütsüz, çalışkan işgücünü, bütçeleri budanmış sosyal hizmetleri, manipölasyonu kolay, doymak bilmez tüketici kitlelerini, çalışma yaşamını düzenleyen yasalara kulak asmaksızın sırtından katmerli kazançlar elde edilecek informel sektörü, eril rekabeti kışkırtacak ödülleri, yeraltındaki ikiz kardeşi mafyaların kazançlarını er geç "yerüstüne" transfer etmek zorunda kalacağı "kirli" işlerin, örneğin kadın kaçakçılığının sermayesini... sağladıkları bilinmeyen bir şey değil. Bu nedenledir ki (neo-liberal) kapitalizm, ötekileştirilmiş ("oryantelize edilmiş" diyelim mi?) "doğu"lu erkeğin "efemine" olarak görüp kendi erilliğine pay çıkardığı "genç, kentli, beyaz, heteroseksüel, tam zamanlı bir iş sahibi, makul ölçüde dindar, spor dallarından en azından birisini başarılı olarak yapabilecek düzeyde aktif bedensel performansla sahip erkeklerin temsil ettiği erkeklik"i (Sancar 2009: 30) hegemonize ederek eril tahakkümü "görünmez" kılar, ve diyelim ki kız çocukların eğitilmesinin, genç yaşta evlendirilmesinin önüne geçilmesinin, siyasal katılımının, kadın istihdamının muazzam önemi üzerine diskurlar çekerken; bir yandan da ter atöl-yelerinde, serbest bölgelerde, neredeyse boğaz tokluğuna, günde bir ihtiyaç molasıyla insafsızca çalıştırılan küçücük kız çocukların, ülkeden ülkeye sürüklenerek pazarlanan gencecik kadınların, ailelerinin bakımını şikayetsiz üstlenip eseri-bereren yoksul kadınların sırtlarından devasa kârlar devşirmekte...

Ancak benim bu başlık altında üzerinde daha çok durmak istediğim, Türkiye'de, neo-liberalizmin "faydaları"na uyanmış, gözüpek ve/fakat kültürel açıdan muhafazakâr bir "taşra" burjuvazisinin siyasal temsilcisi AKP'nin iktidarı elde tuttuğu dönem boyunca yüzde 1400 artış gösteren kadın cinayetlerinin "ekonomi-politiği"...

Bilindiği üzere, Türkiye'nin derin bir iktisadî krizin patlak verdiği 2002'den itibaren Türkiye'de kadın istihdamı sürekli bir düşme eğilimi içerisinde. Bu durumun bir nedeni, Türkiye'de çalışan kadınların büyük bölümünün (yüzde 48) tarımda (tabii büyük çoğunluğuyla ücretsiz aile işçisi olarak) çalışmasına karşın, AKP'nin neo-liberal politikaları sonucu kırsal kesimin hızla daralması. Tarım sektörü daraldıkça bir yandan "kadınlaşıyor", ama bir yandan da kırsalda yaşayan kadın sayısı azaldığından, toplam kadın istihdamında düşme gözlemleniyor.

Peki kırsaldan kentlere göç eden kadınlar burada istihdam olanağı bulabiliyorlar mı? Kadının kentsel sektörlerde, yani sanayi ve hizmetlerde çalışması, bilindiği üzere bazı "yatırımlar"ı gerektirmekte: eğitim gibi (kadının işgücüne asgarî de olsa bir vasıf kazandırmalısınız); iş alanları açılması gibi; kadınların çalışmasını astarı yüzünden pahalı bir nafîle çaba olmaktan çıkartacak insanca bir ücret gibi; kadınların sırtına yıkılmış kimi "görevler"in (özellikle çocukların ve yaşlıların bakımı vb.) bir ölçüde karşılanması gibi (üstelik de bunlar pek kârlı alanlar olmadığından kamu yatırımı gerektirmektedir); çalışan kadınların sosyal haklarında teşvik ve telafi edici kimi düzeltimler gibi...

Oysa neo-liberal AKP hükümetinin bu alanlarda hiç de "eliaçık" davranmadığını biliyoruz. Örneğin eğitim alanının giderek paralılaştırılması, kadınların eğitimde daha da mevzi kaybetmesine yol açacak bir durum. Dışarıdan sıcak para girişine endekslenmiş bir "ekonomik büyüme" ise, bırakın yeni istihdam alanları yaratmayı, olası ve yakın bir krizle mevcutları da büyük ölçüde yok etme riskiyle yüklü.

"İnsanca ücret"in, sözünü dahi etmiyorum; günde 20-30 kuruşluk artışlarla gerçekleşen kamudaki maaş zamları çalışmayı "masraflı" bir iş hâline getirmekte emekçiler için...

Çocukların, yaşlıların bakımı gibi geleneksel olarak kadınların sırtına yıkılan görevlerin kamu tarafından desteklenmesine gelince, AKP hükümetinin 2007-2009 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'nde yer alan "2007 yılında güvenlik nedeni ve işin yürütülmesi açısından mutlak zorunluluk bulunmaması hâli dışında lojman, memur evi, kamp, kreş, misafirhane ve benzer sosyal tesis yatırımı başlatılmayacaktır. Çok zorunlu hâller dışında mevcut tesislerin bakım ve onarımları için ödenek tahsis edilmeyecektir" hükmü ile karşılığını buluyor...²¹

"Sosyal haklar"a gelince: 5510 sayılı Sosyal Sigorta ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile, evlenmemiş kadınların anne-babalarının sigortalarından yararlanma hakkına yaş sınırlaması getirirken, ev hizmetlerinde çalışan kadınların si-

21 Aktaran: Gülay Toksöz, "Kadın İstihdamı", Radikal İki, 31 Aralık 2006, s.7.

gortalı olma hakkını ellerinden aldığını unutmş olamazsınız. Dahası aynı yasayla kadınların emeklilik yaşı 65'e çekilirken prim ödeme gün sayısı da arttırıldı.

Bu ve benzeri uygulamalar, kadın emeğinin "değersizleştirilmesi" anlamına gelmekte. Bir başka deyişle, gerektiğinde ucuz ve bol miktarda bulunabilecek, bir yedek işgücü deposunun el altında tutulması...

AKP'nin sınırsız/engelsiz bir serbest piyasa mantığına koşut muhafazakâr (kültürel) yönelim, bir yandan yeni bir sermaye kesiminin, ("Anadolu kaplanları") palazlanmasına ebelik ederken, bir yandan da, yıkılan sosyal güvenlik sistemlerinin yerine ikame edilen özel sigorta hizmetlerine erişemeyen yoksullar için "cemaat dayanışması" modelinin işlerliğini sağlamaktadır. AKP'nin "yeni burjuvazi"sinin vitrinini, 4x4'leri kullanan marka tesettürlü kadınlar, arka bahçesini ise sendikanın önünden geçmeye cesaret edemediği, patronlarına "babayani" patronaj ilişkileriyle bağlı, namazında-niyazında bir işçi sınıfının, yüksek öğrenimlerini cemaat evlerinde tamamlamış, "ekmek yediği kapıya tükürmeyen", dini bütün ara kadroların gözetiminde amansızca sömürüldüğü tezgâhlar oluşturmaktadır.

Yüz yılı aşkın mücadelelerin sonucu kazanılmış emekçi haklarının küresel ölçekte tasfiye edip sınıflar arasındaki güç dengesini egemen sınıflar lehine bozan neo-liberal kapitalizmin bu alaturka versiyonunu payandalayan "muhafazakâr/dindar" söylem ise, kuşku yok ki kadınlar açısından hiç de hayırlı sonuçlara yol açmıyor.

Öncelikle, kadınların piyasa açısından değersizleştirilmesinin onların gündelik yaşamlarında da değersizleşmeleri sonucuna yol açtığı için... Bourdieu'cü bir tabir kullanacak olursak, "sosyal sermayesi" düşük bir kadın, "piyasa" için olduğu kadar, babası/kocasını indinde de değersiz görülecektir. Ve eğitim düzeyi yüksek, iki ayağı üzerinde durmasına olanak sağlayacak bir meslek sahibi, orta/yüksek gelirli hemcinsinin tersine, o "erkek şiddeti"ne karşı durmasını sağlayacak desteklerden yoksundur: belki çoğu yerel yönetimlerin elinde, "bağımsız" olanları ise özverili ama istikrarsız "sivil toplum" desteğiyle ayakta durmaya çalışan, sayıları son derece yetersiz kadın sığınma evleri dışında...

Yanı sıra, dinsel referanslı iktidar partisine toplumsal-siyasal destek sağlamak üzere teşvik edilen "sivil" İslâm'ın (cemaatler) söyleminin toplumdaki kültürel ataerkini sürekli olarak yeniden ürettiğini vurgulamaya gerek var mı? Beyazcamda artık her biriyle aşına olduğumuz, AKP apolojisti bir avuç "tesettürlü feminist"i bir yana bırakacak olursak, İslâmcı entelijensiyanın büyük bölümü dâhil olmak üzere bu toplumun büyük bölümünün İslâmî buyrukları hiç de "feministçe" okumadığı, malûm. Karısını iftarlığı zamanında önüne koymadı diye bıçaklayan,

“bebek nasıl?” sorusundan kuşkulandığı için boğan, sevişmek istemedi diye kurşunlayan, fazla süslendi diye baltayla doğrayan... erkeklerin ezici çoğunluğunun ideolojik yöneliminin CEDAW’dan çok “Kadınlar sizin tarlanız; onlara dilediğiniz gibi gelin” buyuran (Bakara 2.223) Kur’an’dan esinlenmiş olduğunu kestirmek, çok mu “uçuk” bir yaklaşım olur?

Ve nihayet, “dünyanın en büyük 16. ekonomisi” olmanın bedelinin, alt ve orta-alt sınıflarda süregen bir erime, konum yitirme olduğunu bu toplum nicedir yaşayarak öğrenmekte. Yüzbinlerce esnafın iflas edip kepenk kapattığı, milyonlarca işsiz kahvelerde (ya da internet kafelerde) vakit öldürdüğü, çalışacak bir iş bulabilmişlerin “kapının önüne konulurum” korkusuyla gıcını çıkartamadığı, karşılıksız çek miktarının neredeyse ulusal gelire eşitlendiği bir ortamın kadına yönelik şiddeti arttırdığı da akıldan çıkartılmamalı. Çeki dönen, işyerine haciz gelen, işten atılan, kepenk kapatan, dolandırılan, ve nihayetinde bebeklikten beri sosyalleştiği “evin ekmek getiricisi” görevini yerine getiremez hâle gelen eril egonun öfkesini çıkartacağı, kendini kanıtlayabileceği bir tek alan kalmıştır elinde: “dövme ve sevme” yetkisini hâlâ tekelinde tuttuğu kadının bedeni...

* * *

Bu koşullar altında, “kadına yönelik şiddet medya ve muhalefetin istismarıyla abartılıyor”²² diyen, kadınlara “en az üç çocuk doğurun” çağrısını her fırsatta yineleyen, polislerin kalça kemiğini kırdığı kadın eylemci için “Ankara polis panzerine tırmanan kadın mıdır, kız mıdır bilmem, kalkanla yerinde duran polisimize elindeki sopayla vuruyor”²³ terbiyesiyle konuşan, “Evinde oturup fitratına uygun yaşayan bir kadının para kazanma kaygısından, ölümcül rekabetin sürdüğü iş piyasasından uzak olması; ihtiyaçlarının, güvenlik ve meşru arzularının kendisini seven bir erkek tarafından karşılanması bir nimet değil mi? (...) Tabii ki hini hacette, kadın çalışsın; fitri ilgilerine ve tabii yeteneklerine göre çeşitli alanlarda üretime katılsın, para kazansın. Ama bu ‘arızı’ olmalı...”²⁴ buyuran, “ben işçilerin regl izniyle mi uğraşacağım, çalıştırdığım 4000 kadını kapının önüne koyarım, olur biter,”²⁵ yollu kestirip atan... bir zihniyetin katlanagelen kadın cinayetlerini engellemede etkili olamayacağı ortada. Hatta bu cinayetlerin “kasıtsız” suç ortağı olduğu da.

22 “Erdoğan: Kadına Şiddet Abartılıyor”, 7 Mart 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25189895/>

23 “Economist’e Ateş Püskürdü”, Radikal, 4 Haziran 2011, s. 14.

24 Ali Bulaç, “Kadın İstihdamı”, Zaman, 1 Mayıs 2010.

25 Sanko Holding başkanı Abdülkadir Konukoğlu, 11 Ocak 2010.

Ama kadın ikincilliğini durmaksızın yeniden üreten, kadınların iki ayakları üzerinde durabilme koşullarını imha eden bir iktisadî-siyasal düzeni sorgulamaksızın, yasaları düzelterek, sığınma evleri açarak, hâkimleri, savcılarını, polisleri eğiterek kadın cinayetlerini engelleyebileceğini sanan²⁶ bir yaklaşım da sonuçsuz kalmaya mahkûm gözüküyor.

Uç biçimini zirve yapan kadın cinayetlerinde bulan kadına yönelik şiddet, ancak şu ikisinin elbirliğiyle sona erdirilebilecektir: toplumsal servet ve iktidar dağılımını köklü biçimde değiştirme perspektifi ile yürütülen bir sınıf mücadelesi ile gündelik hayatın iktidar ilişkilerini dönüştürmeyi hedefleyen bir gündelik pratik. Bir başka deyişle, ekonomi politik, ideolojik ve kültürel düzlemlerin tümüne bir karşı koyuş ve dönüştürme çabası...

Kadınların emeklerine, bedenlerine ve kimliklerine değer katacak olan, tam da böyle bir mücadele ve böyle bir pratiktir.

KAYNAKLAR:

- Arslan, Ali (der.) (1975). Kadınlara Hitap. Hadis-i şerifler. İstanbul: Arslan Yayınları.
- Bell, H. Rachel (2003). Erkek İşi/Kadın İşi. Dünyanın En Eski Kültüründe Cinsiyetin Tinsel Rolü. İstanbul: Epsilon.
- Bowie, Fiona (2000). The Anthropology of Religion. Oxford: Blackwell Publishers.
- Dorlin, Elsa (der.) (2009). Sexe, Race, Classe, pour une épistémologie de la domination. Paris: PUF.
- HRW (2011). Kocandır, Döver de Sever de. Türkiye’de Aile İçi Şiddet ve Korumaya Erişim. <http://www.hrw.org/en/node/98500/section/1>
- Karakaş, Fatma (2004). “Evlilik İçi Cinsel Tecavüz Bağlamında Kadına Yönelik Cinsel Şiddet ve AİHM’nin Yaklaşımı”, Humanite, Haziran-Temmuz 2004, 6: 115-132.
- Lindholm, Charles (2004). İslâmî Ortadoğu. Ankara: İmge Yayınları.
- Mernissi, Fatima (1991). The Veil and the Male Elite: A Feminist Interpretation of Women’s Rights in Islam, Addison-Wesley Publishing.
- Özbudun S., C. Sarı, T. Demirer (2005). Liberalizm/Muhafazakârlık Kıskaçında Kadın. İstanbul: Kaldıraç Yayınları.
- Özdemir, Beyhan (2004). “Kadının İnsan Hakları ve Yasal Düzenlemelerde Kadın”, Humanite, Haziran-Temmuz 2004, 6: 133-158.
- Peristiany, J. G. (der.) (1966). Honour and Shame: The Values of Mediterranean Society.

26 Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) proje koordinatörü Meltem Ağduk, polislere, hakimlere, savcılara, sağlık ve din görevlilerine kadına yönelik şiddet konusunda verdikleri eğitimle “en az 5-10 yıl içerisinde” kadın cinayetlerinin son bulacağı kanısında... (<http://www.bianet.org/bianet/print/130124-hem-yasa-hem-de-davranis-degisikligi-gerek>)

- Pilavoğlu, Mehmed K. (1974). Müslüman Kızın Din Kitabı. İstanbul: Bedir Yayınevi.
- Saadavî, Neval (1991). Havva'nın Örtülü Yüzü. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Sancar, Serpil (2009). Erkeklik: İmkânsız İktidar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tillion, Germaine (2005). Harem ve Kuzenler. İstanbul: Metis.
- Uysal, Mustafa (1978). İslâmda Tesettür ve Haya. İstanbul: Uysal Yayınları.